

Историографија сведочи да дипломатија и професионална обука дипломатског кадра имају дугу традицију у Србији. Дипломатска служба је од почетка пратила политички и друштвени развој српске државе и са њом делила исту судбину.

Први модеран закон о дипломатској служби донет је 1886. године за време владавине краља Милана. Законом су утврђена правила и услови за ступање у службу, а дипломатски агенти, као и сви други државни чиновници, морали су да имају „необходна знања и способности“. Кандидат за дипломатски позив морао је да поседује диплому домаћег или иностраног факултета, да зна француски језик, да положи сложени пријемни испит, а касније и [дипломатско-конзуларни испит](#), којим су проверавана знања и прве стечене дипломатске државничке вештине.

Кроз дипломатску службу и специфично дипломатско школство прошли су многи наши великани, од првих српских дипломата: Јована Дучића, Милана Ракића, Иве Андрића, Милоша Црњанског до наших савременика.

Школовање дипломата се у оквиру посебних законских оквира усложњавало према модерним захтевима дипломатске службе и савременим међународним токовима, а временом и институционализовало.

После Другог светског рата установљена је организациона јединица Одсек за стручно уздизање при Управи за кадровска питања. Одсек је касније прерастао у самосталну организациону јединицу Дипломатско школство. Одлуком министра спољних послова Дипломатско школство је 1998. године преименовано у Дипломатска академија Министарства спољних послова, која, сходно новим спољнополитичким циљевима треба да унапреди посебна знања и вештине дипломата и државних службеника и да постане упориште у њиховој професионалној изградњи.

Од почетка 2002. године примењује се нови план и програм рада Дипломатске академије, који се сваке године прилагођава постављеним циљевима. Највећи број предавача су професионалне дипломате, универзитетски професори Факултета политичких наука, Правног факултета, Економског факултета, као и други експерти из земље и иностранства. У програму дипломатске конзуларне обуке учествује преко 160 предавача са више од 210 тема.

У оквиру својих активности, а на основу [чл. 49. Закона о спољним пословима](#), Дипломатска академија припрема, организује и спроводи следеће програме стручног усавршавања и оспособљавања:

- Основни програм дипломатско-конзуларне обуке
- Стручно усавршавање дипломата у иностранству и друге активности које остварује путем међународне сарадње са академијама и фондацијама страних земаља
- Стручне испите за запослене у МСП РС
- Течајеве страних језика
- Специјалистичке семинаре, предавања у вези са спољнополитичким питањима, симпозијуме, трибине, консултативне састанке, предавања, међународне скупове и друге

студијске програме у земљи и иностранству из подручја важних за обављање спољних послова

Закон из 1886. важио је и после уједињења у Краљевину СХС, све до Уредбе о организацији министарства иностраних дела и дипломатских заступништава и конзулата Краљевине СХС у иностранству, донете маја 1919. године. Ова уредба била је наш први законски акт којим су уређени критеријуми за ступање у дипломатску службу. Према Уредби, кандидат за дипломату мора бити поданик краљевства, испунити војну обавезу, положити пријемни испит, знати француски језик, и поседовати диплому домаћег или иностраног факултета.

У то време је и историчар српске дипломатије Димитрије Поповић пледирао за пријемне испите, видећи у њима једини начин да се дипломатија новонастале државе, која се суочавала са тешким изазовима, издигне изнад пароксијалности и отпочета изгради на здравој основи. Случај великог песника Растка Петровића указује да испите који су били уведени уредбом није било нимало лако положити. У први мах, Петровић није успео да положи пријемне испите, па се по други пут пријавио. Утом га је затекла промена Закона о државним службеницима из 1923, након чега је систем пријема реорганизован. Наиме, по новом Правилнику, чиновници су се примали у Министарство иностраних дела привремено на три године, под условом да у међувремену положи државни испит. Тако је Растко Петровић током трогодишњег приправничког стажа са одликом положио низ испита који су му раније задавали толико мука: есеј на тему из спољне политике, историју СХС, дипломатску историју Европе, међународно приватно и јавно право, политичку и економску географију Краљевине СХС, те политичку географију Европе и организацију министарства.

И један Иво Андрић је на својој кожи морао да осети деловање новог Закона о државним чиновницима: 1923. био је отпуштен из службе зато што није поседовао факултетску диплому. Све док није стекао диплому, радио је као запослени по уговору, да би касније био поново примљен у дипломатску службу.

О томе да су власти Краљевине имале озбиљну намеру да професионализују дипломатски кадар сведочи и Уредба о пријему у службу и полагању испита чиновника Министарства иностраних послова из 1930, којом су услови за улазак у службу били додатно пооштрени. Пријемни испит се састојао из писменог и усменог дела. Писмени испит сачињавају: израда састава на француском језику из опште дипломатске историје, састав на српско-хрватском језику из народне историје и препис једног француског текста на писаћој машини у два примерка. Испите прегледају комисије, које оцењују радове у скали од један до десет, при чему је прелазна оцена - седам.

На усменом делу испита полагали су се следећи предмети: народна историја од најстаријих времена, општа дипломатска историја од Велике француске револуције до закључно са Уговором о миру којима је завршен Први светски рат, међународно јавно право, међународно приватно право, земљопис (политички, економски и етнографски), с нарочитим освртом на Краљевину Југославију и суседне земље. Осим тога, кандидати који на својим факултетима нису полагали одређене предмете, морали су их додатно полагати у оквиру пријемног испита: грађанско и породично право, јавно право са административним, грађанско процесно право и народну економију.

За кандидата који би успешно прошао све наведене тестове ту није био крај учењу: приправника је чекао и стручни дипломатско-конзуларни испит, такође састављен из

писменог и усменог дела. Приправник је морао да сачини ед-мемоар или ноту на француском језику поводом једног замишљеног случаја. У усменом делу, полагали су се општа дипломатска историја 20. века и национална дипломатска историја од почетка 19. века, као и међународно право са посебним освртом на уговоре које је потписала Краљевина, уређење и рад Друштва народа, међународно приватно право, уређење министарства и дипломатско-конзуларних представништава, те церемонијал и протокол и трговинска политика и спољна трговина Краљевине Југославије.

Приправник је имао право да полаже стручне испите после две године радног стажа, највише два пута. Приправници, који ни из другог пута, или у року од највише четири године не би положили стручни испит, били би отпуштени из службе.

Значајан корак у уређењу ове материје представљала је Уредба о оцењивању чиновника и службеника Министарства спољних послова и дипломатско-конзуларних представништава. Начелници одељења и шефови дипломатско-конзуларних представништава били су одговорни да за све запослене дипломатско-конзуларне струке воде квалификациони лист, који је садржао оцену рада службеника. На основу тога је Комисија за оцену службеника (првостепена и другостепена, коју је министар сваког 1. јануара именовао својим решењем) заснивала своју коначну оцену, што би значајно утицало на будућу дипломатску каријеру службеника. Сама чињеница да су оцене достављане и запосленима био је демократски чин, будући да је запослени који се сматрао оштећеним могао да поднесе жалбу другостепеној комисији. Уколико би другостепена комисија остала при првобитној оцени «слаб», била је дужна да образложи своју одлуку.

Законски оквир у области спољних послова пре Другог светског рата је последњи пут измењен доношењем Уредбе са законском снагом о уређењу Министарства спољних послова и дипломатско-конзуларних заступништава Краљевине Југославије у иностранству. У овај акт унесена је, чини се први пут у историји наше дипломатије, одредба којом се министар иностраних послова овлашћује да потпише Правилник о стручном образовању дипломатско-конзуларних приправника за време трајања њихове приправничке службе, чиме се омогућава развој дипломатског школства. Био је то корак даље у правцу перманентног образовања дипломата.

Временом су закони и подзаконска акта којима се уређује пријем приправника у Министарство спољних послова, као и полагање дипломатско-конзуларног испита, развијани управо на овом искуству до 1945. године, али су унапређени у складу са потребама дипломатске службе и актуелним токовима у међународним односима.

ИЗВОД ИЗ ЗАКОНА О СПОЉНИМ ПОСЛОВИМА

Дипломатска академија

Члан 49.

Дипломатска академија је организациона јединица у саставу Министарства, која се у сарадњи са стручним, високошколским и научноистраживачким институцијама у земљи и иностранству, бави:

- 1) стручним оспособљавањем приправника, сталним професионалним усавршавањем дипломата и других запослених у Министарству, као и у другим органима државне управе и институцијама јавног сектора у вези са посебним циљевима и природом образовања у области спољне политике и међународних односа;
- 2) организовањем наставно-научних активности, информативних и образовних семинара, симпозијума, трибина, консултативних састанака, предавања, међународних скупова и других студијских програма;
- 3) остваривањем међународне сарадње са академијама и фондацијама страних земаља путем семинара, предавања и других активности у вези са спољнополитичким питањима у земљи и иностранству;
- 4) организовањем полагања дипломатско-конзуларног и посебних стручних испита из члана 46. овог закона;
- 5) организовањем сталног усавршавања и испита за проверу знања запослених из области страних језика и информатике;
- 6) организовањем повремених провера стручних знања запослених у Министарству на начин одређен чланом 42. став 2. овог закона;
- 7) организовањем припрема и стручног усавршавања и оспособљавања по посебном програму из члана 35. став 5. овог закона.